
ЛИЗИНГЪТ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ФИНАНСИРАНЕ И ЕФЕКТИВНО РАЗВИТИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР

Емилия Вайсилова

emvais@abv.bg

**ВТУ „Т. Каблешков”, София, 1574, ул. „Гео Милев” 158
БЪЛГАРИЯ**

***Ключови думи:** транспортно предприятие, финансов лизинг, ефективно развитие, данъчни и счетоводни аспекти на лизинга.*

***Резюме:** Опериращите в България транспортни предприятия, в по-голямата си част, принадлежат към малкия и среден бизнес. За да се развият и оцеляват в съвременните икономически условия, същите следва да бъдат умело управлявани. За много от тези предприятия инвестирането в нетекущи активи е проблем, тъй като не разполагат с достатъчен обем собствен финансов ресурс. Същевременно постигането на ефективно развитие изисква, тези предприятия да обновяват и разширяват своите дългосрочни ресурси. В условия на криза, ниска доходност, ограничен достъп до капиталови пазари, за много транспортни дружества единствената възможност за придобиване на необходимите транспортни средства, съоръжения и други нетекущи активи, се явява лизинговият договор.*

Целта на настоящата разработка, е да се изясни ролята и значението на лизинговите сделки и по-конкретно на финансовия лизинг, като инструмент за финансиране, подпомагащ ефективното управление на транспортното предприятие. Идеята е чрез представяне на предимствата и недостатъците на този вид сделки, както и на тяхното счетоводно и данъчно третиране, да се очертаят ползите от използването на този инструмент при ефективното управление на транспортно дружество.

ВЪВЕДЕНИЕ

В период на икономическа криза, предприятията имат ограничени възможности да инвестират в покупката на необходимите им дълготрайни активи - материални или нематериални. При наличие на подобни обстоятелства възниква необходимост от финансиране, което на практика може да се реализира чрез банкови или облигационни заеми, чрез лизингови споразумения и други подобни.

Една добре позната и широко използвана в цял свят форма на финансиране на бизнеса е лизингът. Неговата поява датира от средата на двадесети век, като първоначално се развива в САЩ, след което се разпространява в Западна, Централна и Източна Европа. През последните години, лизингът като източник на финансиране става все по-популярен в България.

Понятието лизинг, е чуждица в българския език и произлиза от английският глагол „to lease”, което се превежда като отдаване под наем. Отдаването под наем при лизинговата сделка, се разбира като предоставяне на вещь за ползване срещу възнаграждение. В тази връзка, лизингът се възприема като процес, при който едната страна, наречена лизингодател, отдава на другата страна, наречена лизингополучател, актив за ползване срещу договорено заплащане. Лизингът се определя като специфична форма на инвестиране на капитали и възмездно предоставяне на правото на ползване на обекта на тази дейност. Същият е изгоден предимно при доставка на най-новите в техническо и технологично отношение активи.

Обектите, предмет на лизинговите операции могат да бъдат многобройни и разнообразни: цели предприятия, части от предприятия, оборудване, машини, земя, материали, стоки, висококвалифициран труд на специалисти в дадена област и пр. Поради този факт съществува голямо разнообразие на лизингови сделки, като различните разновидности се определят чрез прилагане на разнородни критерии. За настоящата разработка значение имат два от тези критерии: - *икономическа същност на лизинга*, според който лизинга бива финансов и оперативен; - *обект на лизинга*, съгласно който лизингът се разграничава на три вида: на дълготрайни активи, на краткотрайни активи, на трудови ресурси.

Целта на настоящата разработка е да се представят предимствата на финансовия лизинг, като един от инструментите за постигане на ефективно развитие на предприятията от транспортния сектор. Тази напоследък все по-предпочитана форма за придобиване на дълготрайни активи (в т.ч. и на транспортни средства), предоставя възможността транспортното предприятие да придобие дълготраен актив, необходим за развитие на стопанската му дейност, без да притежава като наличност цялата сума за такава покупка. Тази форма е изключително подходяща за транспортните предприятия от малкия и среднен бизнес, които изпитват хроничен недостиг на финансов ресурс за инвестиционна дейност.

НАКРАТКО ЗА СЪЩНОСТТА И ПОЛЗАТА ОТ ФИНАНСОВИЯ ЛИЗИНГ

По своята същност финансовият лизинг се дефинира като договор, по силата на който лизингодателя прехвърля на лизингополучателя, в значителна степен рисковете и изгодите, свързани с притежанието на даден дълготраен актив. Прехвърлянето на собствеността не е задължителен атрибут, т.е. в края на договорения лизингов срок правото на собственост може да бъде или да не бъде прехвърлено¹.

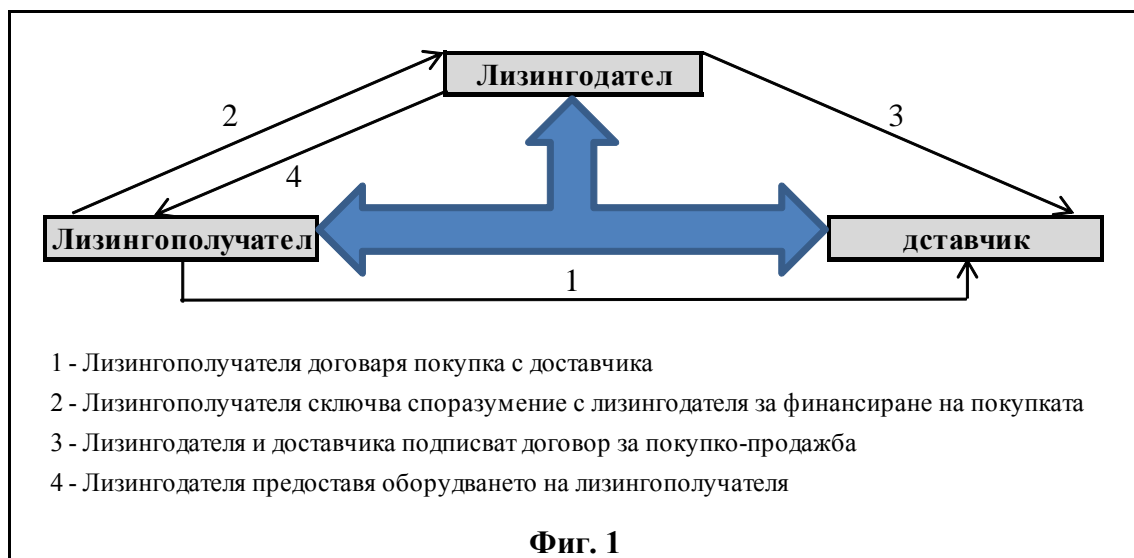
Обикновено лизинговия договор е тристранна сделка, в която участват лизингодател, доставчик на лизинговия актив и лизингополучател. В някои случаи могат да участват само две страни, но тъй като производителите нямат практика да се занимават с лизинг по занятие тези сделки се срещат по-рядко. В схематичен вид лизинговата сделка може да се представи по начина показан на фиг. 1.

Лизингът като вид търговска сделка е регламентиран с Търговския закон. В него е конкретизирано, че „с договора за финансов лизинг лизингодателят се задължава да придобие вещь от трето лице при условия, определени от лизингополучателя, и да му я предостави за ползване срещу възнаграждение”². Съгласно разпоредбите в закона лизингополучателя има право на избор, свързан с придобиването на актива – по време на договора или след изтичане на неговия срок. По дефиниция финансовият лизинг е свързан с поемане на всички рискове. На практика това означава, че „случайното погиване или повреждане на вещи при финансовия лизинг е за сметка на (курсивът от

¹ Вж. Международен счетоводен стандарт 17 Лизинг, www.balans.bg

² Търговски закон, www.Lex.bg

автора) лизингополучателя”³. Лизингополучателят се третира като наемател, по смисъла на Закона за задълженията и договорите, като разноските по поддържане на вещта (актива) са за негова сметка и той следва да върне същата след изтичане срока на договора (освен в случая когато съществува опция за закупуване на актива). В тази връзка, съвсем резонно възниква въпросът за разликата между наем и лизинг. Тези два термина са близки по значение, но същевременно са налице конкретни специфики, които ги разграничават, а именно:

- *Срок на действие на договора.* При лизинга този срок е съобразен с икономическия полезен живот на актива, което от счетоводна гледна точка е обвързване със срока на амортизацията на същият. След изтичане на този срок лизинговият актив има нулева счетоводна стойност. Възможно е справедливата стойност да е различна от нула, което всъщност е аргумента за закупуване на актива. При наемът, срока на договора не може да бъде повече от 10 години (според Закона за задълженията и договорите⁴).

- *Разходи за поддръжка на активите.* При лизинга всички разходи са за сметка на лизингополучателя, а при наема само консумативните разходи са за сметка на наемателя, останалите са за сметка на наемодателя.

- *Покупка на актива.* Лизингополучателят може да се възползва от подобна опция по време на договора или след неговото изтичане, а при договора за наем наемателят не може закупи актива.

- *Прекратяване на договора.* За разлика от наема при лизинга не важи правилото за мълчаливо прекратяване на договора и същият не може да се прекрати с едностранно писмено предизвестие, защото по принцип лизингът е срочен договор.

Финансовият лизинг, както вече стана ясно от горните пояснения, е специфична финансова операция за предоставяне на кредит във веществена форма. На практика лизингодателят отпуска кредит на лизингополучателя на стойността на съответния актив. Лизингодателят възстановява своите средства посредством лизинговите вноски, които впоследствие регулярно получава. Последните са калкулирани в размер, възстановяващ първоначалната стойност на актива, направените разходи по сделката и желаната от лизингодателя печалба, поради което съвсем резонно се предвижда и клауза за прехвърляне на актива в патримониума на лизингополучателя.

³ Пак там

⁴ Закон за задълженията и договорите, чл. 229, <https://audit-bg.com>

Един от водещите фактори в световен мащаб, за значителното разрастване на лизинговите сделки в стопанската практика е, че те притежават редица предимства, в сравнение с придобиването на необходим дълготраен актив със собствени средства или с кредит от финансова институция. Известно е, че лизингът е специфичен хибриден инструмент (наем-покупка) и е алтернатива на кредитното финансиране. За дадено транспортно дружество, което иска да инвестира примерно в транспортни средства и не разполага със собствени финансови ресурси, изборът е между банков кредит или финансов лизинг. Във връзка с това, предимствата, които могат да се изтъкнат по отношение на финансовия лизинг са следните:

- повишава възможността за осъществяване на инвестиционните намерения на транспортното предприятие;
- постоянният характер на лизинговите вноски осигурява възможност на лизингополучателя, в случая на транспортното предприятие, да планира разходите си и съдейства за по-голяма устойчивост на неговата дейност;
- транспортното дружество отчита лизинговите вноски като текущи разходи, което води до занижаване на финансовия резултат, респективно корпоративния данък, без това да променя капиталовата му структура (съотношението собствен към привлечен капитал);
- чрез финансовият лизинг се избягват сложните процедури, свързани с оценка на кредитоспособността на предприятието при ползването на банков кредит, което е другата възможност за финансиране на инвестициите. Във връзка с това могат да се очертаят и някои предимства на лизинга пред банковия кредит, а именно:
  - при лизинга обикновено не се изискват гаранции, както при кредитното инвестиране. Възможно е в договора да се предвиди авансово изплащане (като вид гаранция) на няколко лизингови вноски;
  - при лизинга не се намалява платежоспособността на транспортното предприятие, което дава възможност същото да получава кредити за други цели;
  - при лизинга се запазва независимостта на транспортното предприятие, докато при кредитирането то може да изпадне в икономическа зависимост от кредитора.

Така изброените предимства на финансовия лизинг отговарят на нуждите на малките и средни предприятия, каквито са преобладаващата част от функциониращите в страната транспортни предприятия. Така изброените предимства подчертават съществената роля на лизинга при финансиране на инвестициите.

ДАНЪЧНА И СЧЕТОВОДНА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ НА ФИНАНСОВИЯ ЛИЗИНГ

Данъчното и счетоводно третиране на лизинговата сделка е уредено в няколко нормативни акта – в Закона за данък върху добавената стойност (ЗДДС) и подзаконовите разпоредби по неговото прилагане (Правилник за прилагане на ЗДДС), в Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО), както и в Национален счетоводен стандарт 17 – Лизинг⁵.

Третирането на финансовия лизинг по ЗДДС е свързано с момента на данъчното облагане на лизингодателя, респективно с правото на ползване на данъчен кредит от лизингополучателя. В контекста на настоящата разработка интерес представлява въпросът, свързан с правото на ползване на данъчен кредит от страна на лизингополучателя. Съгласно нормата на чл. 6, ал. 2, фактическото предоставяне на стока по договор за лизинг, в който изрично е предвидено прехвърляне на правото на собственост върху стоката се счита за доставка на стока. За доставка на стока се счита и

⁵ В случая не се посочва МСС 17 – Лизинг, тъй като същият се прилага само ограничен кръг от предприятия, които не са обект на разглеждане в настоящата разработка.

случаят, при който в договора за лизинг е уговорена само опция за прехвърляне на собствеността върху стоката, но същевременно сборът от дължимите вноски по договора за лизинг, с изключение на дължимата лихва, е идентичен с пазарната цена на стоката към датата на предоставянето. При наличие на посоченото обстоятелство данъкът за доставките, възникващи при договори за лизинг с опция, се облагат както тези, съдържащи клаузи за прехвърляне на собствеността. На практика това означава, че лизингополучателят (в случая транспортното дружество) ще ползва еднократно и наведнъж данъчния кредит (лизингодателят следва да начисли ДДС върху стойността на цялата сделка още в началото на лизинговия договор).

В случая, когато общата сума от дължимите вноски не е идентична с пазарната стойност на лизинговия актив, лизинговата сделка се приравнява на доставка на услуга с периодично или непрекъснато изпълнение за всеки период, за който е уговорено плащане (чл.12, ал.5 от Правилника за прилагане на ЗДДС). При този вариант, всяко отделно плащане на лизингова вноска се смята за отделна доставка и транспортното предприятие ползва данъчния кредит за всяко отделно плащане.

Данъчното третиране на лизинговите сделки в ЗКПО се базира на тяхното счетоводно класифициране и отчитане. При правилно прилагане на изискванията на счетоводните стандарти свързани с лизинга, счетоводно отчетените приходи и разходи се признават за целите на облагането с корпоративен данък. Лизингополучателят - транспортно предприятие отчита финансов разход под формата на лихва, който е данъчно признат разход. Същевременно транспортното предприятие признава данъчна амортизация за получения лизингов актив вземайки предвид максимално допустимите норми по групи активи.

Отношение към лизинговите сделки има и Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ), и по-конкретно когато лизинговия актив е транспортно средство или недвижимо имущество. Връзката тук е по линия на дължимите данъци. За ЗМДТ значение има само юридическия статут на ползващия актива и поради това данъчно задължените лица за тези данъци са лизингодателите. В случая законът не се интересува от факта, че активът счетоводно е признат от транспортното предприятие – лизингополучател.

Счетоводното третиране на финансовия лизинг е уредено със счетоводен стандарт 17 – Лизинг. Счетоводните ефекти при финансовият лизинг имат следните измерения:

- лизингодателя отписва от счетоводството лизинговия актив, а лизингополучателя го признава в счетоводния си баланс;
- лизингополучателя начислява и отчита счетоводни и данъчни амортизации за съответния актив;
- лизингополучателят отчита лихвени разходи, които са данъчно признати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Транспортните предприятия от малкия и среден бизнес имат съществена роля за развитието на транспортния сектор. Един от основните проблеми на тези предприятия е липсата на достатъчно средства за финансиране на инвестициите. Откриването на оптимален начин за преодоляване на този проблем, предполага познаване и разумно използване на различните алтернативи за осигуряване на нужните средства. Лизингът като една от тези алтернативи има благоприятно влияние върху ефективното развитие на малките и средни транспортните дружества, като предоставя възможността те да разширяват своята дейност. Това е така поради факта, че тези организации много трудно могат да предложат необходимите обезпечения, за получаване на банкови кредити. При това тези заеми могат да се получат при висока лихва, което да намали

тяхната ликвидност и платежоспособност. Въз основа на разгледаните в разработката постановки може да обобщим, че финансовият лизинг е ефикасен инструмент, който има потенциала да превърне предприятия на ръба на оцеляването в устойчиви бизнес организации.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Национален счетоводен стандарт 17 - Лизинг
- [2] Закон за данък върху добавената стойност, в сила от 01.01.2007 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г.
- [3] Правилник за прилагане на ЗДДС, в сила от 01.01.2007 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.24 от 21 Март 2017г.
- [4] Закон за корпоративното подоходно облагане, в сила от 01.01.2007 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г.
- [5] Закон за местните данъци и такси, в сила от 01.01.1998 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г.
- [6] Търговски закон, в сила от 01.07.1991 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.105 от 30 Декември 2016г.

LEASING AS A TOOL FOR FINANCING AND EFFECTIVE DEVELOPMENT OF TRANSPORT SECTOR ENTERPRISES

Emiliya Vaysilova
emvais@abv.bg

**Todor Kableshkov University of Transport,
1574 Sofia, 158 Geo Milev Str.
BULGARIA**

Key words: *transport company, financial leasing, effective development, tax and accounting aspects of the lease.*

Abstract: *The majority of transport companies operating in Bulgaria belong to small and medium-sized businesses. In order to develop and survive in the modern economic conditions, they should be skillfully managed. For many companies, the investment in non-current assets is a problem as they do not have sufficient financial resources of their own. At the same time, achieving effective development requires that these companies renew and expand their long-term resources. Under conditions of crisis, low returns and limited access to capital markets, for many transport companies the only option to get the necessary means of transport, equipment and other non-current assets is the lease contract.*

The purpose of this paper is to clarify the role and importance of the leasing transactions and, in particular, the financial leasing as a financing instrument to support the efficient management of the transport undertaking. The idea is to present the advantages and disadvantages of this type of transactions as well as their accounting and tax treatment in order to outline the benefits of using this instrument in the effective management of a transport company.